

TRIBUNA

Tanja Porčnik vs. Peter Glavič

Zakaj se pri prodaji Telekoma vedno zalomi

MAG. TANJA PORČNIK
EKONOMISTKA,
PREDSEDNICA
INŠTITUTA VISIO

Že četrto stoletje se v Sloveniji pogovarjamo o privatizaciji. A od pogovorov do realizacije smo naredili le nekaj otroških korakov, kaj šele da bi bili v sprivatizirani državi ali kapitalističnem raj.

Ko pogledamo številke, se razodene, da je med državami OECD Slovenija v vrhu, ko primerjamo deleže podjetij v državni lasti. To samo po sebi ne bi bilo problem, če podjetja v lasti slovenske države ne bi poslovala vidno slabše kot podjetja v zasebni lasti ali tudi primerljiva podjetja v tujini. Podjetja v državni lasti so manj dobičkonosna, bolj zadolžena in manj učinkovita. Ne dosega svojih potencialov, kar po domače pomeni, da ne ustvarjajo delovnih mest, ki bi jih lahko; da ne ustvarjajo višje dodane vrednosti, ki bi se odražala v višjih dohodkih zaposlenih; da ne ustvarjajo večjega dobička, ki bi ga lahko investirali v razvoj ali znižanje cene izdelkov, ki jih nudijo svojim strankam; da ne pritegnejo novega kapitala, tako iz Slovenije kot iz tujine; in da je zamujena priložnost večjega pozitivnega vpliva na gospodarsko rast in predvsem na življenjski standard vseh ljudi v Sloveniji. Ko pa visokemu deležu državnega lastništva dodamo še neučinkovito korporativno upravljanje v državnih podjetjih v Sloveniji, je slika le še bolj temna.

V tem tednu je bilo veliko primerjav med Telekomom Slovenije in Telekomom Slovaške. Slednjega je leta 2000 prevzel Deutsche Telekom, za katerega se je vsaj eno leto špekuliralo, da bo prevzel Telekom Slovenije. Ko se je iztekel rok za oddajo zavezujočih ponudb za nakup 72,75-odstotnega deleža Telekoma Slovenije, je prispela le ena ponudba. Ni bila od Deutsche Telekom, temveč od britanskega naložbenega sklada Cinven. V javnosti se je dvignil prah, predvsem pa se je postavilo vprašanje, zakaj ni ponudbe Deutsche Telekom.

Pri iskanju odgovorov ekonomisti in podjetniki najprej pogledajo številke o poslovanju podjetja, še posebej pa so dobrodošle primerjave med številkami primerljivih podjetij. Ko primerjamo poslovanje Telekoma Slovenije in Telekoma Slovaške, ugotovimo, da naš ponudnik telekomunikacijskih storitev posluje veliko slabše. Oba operaterja imata primerljive prihodke, zato je primerjava še bolj na mestu. Številke pokažejo, da je v Telekomu Slovenije zaposlenih kar 22 odstotkov več na evro prihodka kot na Slovaškem. Obenem v Telekomu Slovaška zaposleni realizirajo kar dvakrat več prostega denarnega toka na zaposlenega in kar sedemkrat več dobička iz poslovanja na zaposlenega kot v Telekomu Slovenije. Te številke so zagotovo dobro znane tudi vodilnim v Deutsche Telekom. Najverjetneje pa jim je tudi znano, da Telekoma Slovenija ne izčrpa samo naša država, ko mu z izplačilom dividend pobere ves dobiček na koncu leta, temveč tudi, še preden pride do letnih poračunov poslovanja, podjetje podpisuje številne svetovalne in druge pogodbe, za katere se postavljajo dvomi o njihovi dodani vrednosti. Brez spremembe lastništva skoraj ni upanja, da se bodo te prakse poslovanja spremenile.

Primer Telekoma Slovaške je tudi primer dobre prakse, ki bi jo bilo dobro posnemati v Sloveniji. Ko je Deutsche Telekom leta 2000 vstopil na slovaški trg, se je odločil, da ne bo izplačeval dividend, temveč bo ves ustvarjeni dobiček namenil za izboljšanje kvalitete in znižanje cen storitev za odjemalce. Kvaliteto storitev so dvignili s tem, da so investirali v izgradnjo optičnega omrežja in 4G-mobilnega omrežja. Zanimivo je, da prav to v

Podjetja v državni lasti so zelo radodaren bankomat

ponudbi za prevzem Telekoma Slovenije želi narediti Cinven. Če že naša politika pri vodenju Telekoma ni želela uvesti poslovnih praks iz tujine, kjer se v ospredje postavi uporabniki telekomunikacijskih storitev, se k tem poslovnim modelom zavezujejo zasebniki.

Strah pred zasebnimi vlagatelji torej tiči v drugem grmu. Kot že prej omenjeno, so podjetja v državni lasti zelo radodaren bankomat za določene interesne skupine. Ta bankomat pa se napaja na vsaj tri načine. Prvi je, da se interesne skupine direktno vpletajo v poslovanje podjetij s tem, da namesto meritokracije deluje sistem politične aristokracije, kjer politika nastavlja svoje izbrance v nadzorne svete podjetij ali izrablja podjetje za zaposlitev odsluženih političnih kadrov. Posledično smo priča neučinkovitemu korporativnemu upravljanju državnih podjetij. Drug način je pa ta, da interesne skupine (lahko tudi posamezniki) od podjetij pričakujejo pogodbe, ki bore malo ali celo nič ne prispevajo podjetju, medtem ko je finančna kompenzacija zanje zelo bogata. Tretji način napajanja so subvencije podjetjem, kjer namen finančne pomoči ni izboljšava poslovanja ali povečanje produktivnosti, temveč to, da se podjetje umetno drži nad vodo, medtem ko rentniki nadaljujejo njegovo izčrpavanje. V vseh treh primerih je bil račun teh praks izstavljen davkoplačevalcem. Neposredno škodo so imeli potrošniki, konkurenti na trgu in na splošno vsi državljani.

Zaradi zgoraj opisanih praks pridemo do ocen, da so v obdobju od 2007 do 2013 negativni ekonomski vplivi vpetosti slovenske države v gospodarstvo znašali vrtooglavih 13 milijard evrov, kar predstavlja tretjino bruto domačega proizvoda oziroma 6600 evrov na državljana. To je med drugim tudi cena tako imenovanega nacionalnega interesa, za katerega se sprašujemo, če sploh obstaja, saj kaže, da se je pod njegovo krinko uveljavil predvsem interes interesnih skupin na račun vseh državljanov Slovenije.

Privatizacija podjetij v državni lasti strateškim partnerjem zato ni cilj, temveč sredstvo do višjega življenjskega standard vseh Slovencev in družbe, kjer bodo največ veljali znanje, delo in poštenost.

DR. PETER GLAVIČ
KEMIK IN EKONOMIST

V Sloveniji je razprodaja podržavljenega družbenega premoženja v polnem teku. Razprodajajo: vlada ("odtujitev" 15 podjetij, med njimi sta tudi Telekom in Nova KBM), slaba banka (DUTB), Slovenski državni holding (SDH), banke, podjetja, vzajemni in pokojninski skladi, ki vlagajo sredstva v tujini in tam ustvarjajo nova delovna mesta. Vlada šele pripravlja strategijo upravljanja in prodaje kapitalskih naložb države, strategijo slovenskega bančnega sektorja in strategijo za sektor zavarovalništva. Slovenska vlada in na njeno zahtevo državni zbor sta "odtujitev 15 podjetij" sprejela poleti 2013 brez kakšne strategije ali razmisleka, verjetno po namigih iz Evropske komisije, to je lobijev za njo. Seveda je vladi lažje prodati banko v Mariboru ali Kopru kot ono v Ljubljani.

Ali ima Slovenija res previsok delež državne lastnine? Tanja Porčnik je v četrtkovi Tarči govorila o 40-odstotnem deležu. Podatki iz študije OECD o velikosti in sestavi podjetij v državni lasti iz leta 2011 (ko so bile banke še polovično v zasebni lasti) kažejo, da je bila Slovenija po deležu zaposlenih v njih na desetem mestu med 27 državami članicami. Na vrhu je bila Norveška (9,2 odstotka), sledijo Estonija in Madžarska (4 odstotki), Finska, Portugalska, Poljska, Češka, Francija in Švedska (okoli 3,5 odstotka) in Slovenija 2,5 odstotka. Tudi sestava naložb je primerljiva z ono v državah OECD: energetika 32 odstotkov pri nas in 26 odstotkov v OECD, promet in infrastruktura 27 oziroma 19 odstotkov, banke in finančni holdingi 31 odstotkov pri nas, finance 24 odstotkov v državah OECD. Pošta in telekomunikacije imajo pri nas 7 odstotkov vseh zaposlenih, telekomunikacije brez pošt v državah OECD pa 3 odstotke.

Vse slovenske vlade, od Peterletove naprej, z izjemo Drnovškovih padajo na poskusih razprodaje narodnega premoženja, pa jih to ne

izuči. Stranke so pozabile na zdravo kmečko pamet, ki je slovenski živelj ohranila na našem ozemlju več kot tisočletje - kmetije se v težavah ne prodaja. Ljudsko izročilo pravi, da dober gospodar kupuje, slab pa prodaja. Slab prodaja, kadar so cene nizke, dober pa, kadar so visoke (in kupnine ne zapije, temveč z njo kupi boljše, večjo kmetijo). Slovenski kmet je leta dolgo vzgajal naslednike in izbral najboljšega od sinov za novega lastnika. Naši politiki so najprej kmetovo družino razlastili in si kmetijo prisvojili. Ne kadrujejo iz kmetov družine, temveč jo v gostilni dajo prijatelju, da bi obogatel s prevzemom dobro delujoče kmetije. Izčrpano kmetijo mora potem prodati na dražbi prvemu kupcu, ki pride mimo. Ker kupci vedo, da mora prodati, je cena nizka. Kmetova družina mora zapustiti hišo in se raztepti po svetu, le najstarejšega sina in njegovo družino obdrži za pomoč na polju, v gozdu in v hlevu.

Krizo v letih 2009-2011 je povzročila vlada, ko je junija 2006 dala zeleno luč za tajkunizacijo (sklep vlade - zglede Mercatorja); s tem je steklo zadolževanje podjetij in bank. Krizo v letu 2013 je spet povzročila vlada z zadolževanjem v letih 2009-2012. Avgusta 2012 je predsednik Janša razglasil skorajšnji bankrot države: "Možnost zadolževanja države, ki je nujno potrebno zaradi vračanja zapadlih kreditov in obresti, je že zdaj skrajno otežena, praktično onemogočena. Oktobra nam grozi nelikvidnost, če nam ne bo uspelo prodati obveznic." Izjava najbolj merodajne osebe je povzročila strmo rast obrestne mere državnih obveznic, nezaupanje finančnih trgov in Bruslja. Na zahtevo Evropske komisije je oktobra 2012 koalicija voljnih

Dober gospodar kupuje, slab pa prodaja

morala sprejeti zakon o ukrepih za krepitev stabilnosti bank (ZUKSB) in z njim obvezo: ustanoviti slabo banko (4. člen), ki bo poceni prodajala dobra zadolžena podjetja iz zavarovanj za dobre kredite; pridobivati delnice bank po ceni, ki mora biti znatno nižja od knjigovodske oziroma cene, določene na podlagi vrednotenja, odvisno od tega, katera je nižja (23. člen), in s tem narediti umetno izgubo, ki bo omogočila razlašanje;

sprejeti ukrepe za pokritje izgub v breme imetnikov delnic in podrejenih obveznic (27. člen) - vse osem mesecev pred izdajo sporočila Evropske komisije, na katero se vlade od decembra 2013 izgovarjajo.

Nova vlada ZUKSB ni sprejela in je leta 2013 Evropski komisiji v sili obljubila, da bo razlastila lastnike delnic in podrejenih obveznic v največjih bankah in odtujila 15 podjetij. Sanacija bank je sicer uspela, prihajajo pa računi za nepredvidne (neustavne) obljube. Vlada je obljubila, da bo teh 15 podjetij prodala, ni pa obljubila, da jih bo podarila, kot se sedaj dogaja z NKBM - medtem ko je njena knjigovodska vrednost okoli 630 milijonov evrov, je prodajna cena 200 milijonov. Pri Telekomu je knjigovodska vrednost 700 milijonov evrov in v tej višini so tudi ponudbe za nakup. V dobrih časih bi seveda bila cena za NKBM blizu dve milijardi evrov, za Telekom pa je bila 2,6 milijarde. Sedanja vlada je zavestno ali iz neznanja požrla svoje predvolilne obljube.

V Društvu ekonomistov Maribor smo pred leti predvideli strategijo, po kateri naj bi imeli deset do petnajst malih multinacionalk, ki bi delovale v tržnih nišah. Imele bi svojo blagovno znamko, lastne raziskave in tehnološki razvoj, celotno poslovno nadgradnjo in infrastrukturo. Mercator je bil predviden kot ena od njih, Telekom kot druga. Žal zadnjih dvajset let izgubljam vse več potencialnih šampionov, najprej s stečajji, sedaj s prodajami, vse zaradi slabih politikov. Najbolje poslujejo podjetja, ki so ostala v lasti zaposlenih (na primer Krka, Kolektor, Domel), sledijo podjetja v tuji lasti, slabša so državna podjetja. Zato predlagamo, da se podržavljeno lastnino vrne zaposlenim, ki imajo močan interes za ohranitev podjetja in najboljše kadrovanje.

